

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۴

فصلنامه مدیریت و چشم‌انداز آموزش

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۸

دوره ۳ شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰ (پیاپی ۸)

Journal of Management and
educational perspective, Summer 2021

Received: Friday, June 4
Accepted: Monday, August 30

**Presenting a structural model of analyzing the relationship
between family communication patterns and achievement
motivation with emphasis on the mediating role of students'
academic adjustment**

Leila Talebi Khansari¹

Extended Abstract

Abstract

The aim of this study was to present a structural model of analyzing the relationship between family communication patterns and achievement motivation with emphasis on the mediating role of academic adjustment of Qazvin junior high school girls. The research method is essentially descriptive-correlative. The statistical population of the study consists of 2613 students of Qazvin high school girls. The sample size was obtained by cluster random sampling of 270 people. Data were collected using the Ritchie and Fitzpatrick (1990) Communication Patterns Questionnaire, Hermans' Progress Motivation Questionnaire (1970), and Sinha and

1. MA of Educational Sciences, Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University of Tonekabon, Iran
leilatalebikhansari@gmail.com

Singh (1993) Academic Adjustment Questionnaire, which was validated by academic experts and its reliability also confirmed by Cronbach's alpha coefficient test. In order to analyze the data, the structural equation technique was used by means of Lisrel statistical software and Spss statistical software. Findings showed that family communication patterns had a direct and indirect relationship with students' achievement motivation and academic adjustment played a mediating role in this relationship.

Introduction

The success and efficiency of educational systems depends on the academic achievement of students in the courses (Talebi Khansari, 2020). The progress and decline of students' academic courses is a touchstone for the efficiency of the educational system and the discovery and study of effective variables on these variables lead to a better understanding and prediction of effective factors in school. Therefore, the study of variables related to academic achievement in different courses is one of the main topics of research in the education system (Aboutalebi, 2021). Academic success and achievement in any society indicates the success of the educational system in the field of targeting and paying attention to meeting individual needs; therefore, the educational system can be defined Effective and successful when the academic achievement of its students in different courses comes up to the highest figure (Mirarab, Azizi Shomami, & Grayli, 2019). Academic achievement and success are related to factors such as motivation and cognitive processing (Tavakoli, Hasanzadeh, & Emadian, 2020). Progress motivation reflects the tendencies to effort for achieve success and the positive effects associate with that, and avoidance of failure and its negative effects (Arakeri, Sunagar, 2017). People who are motivated to progress succeed in tasks that have a higher degree of difficulty, and work hard to achieve success (Narasimhan, 2018). Lack of motivation to do a task can make it difficult to achieve results (Shekhar, Kumar, 2016). Communication skills seem to be one of the factors influencing students' academic achievement

motivation; as Harrison et al. (2007) believe, a good and successful teacher-student relationship improve and increase academic adjustment. Each student in the process of their social development, to progress and flourish their talents and desired adaptability with the environment and those around them requires the acquisition of communication skills that begin in the process of socialization with the family and are shaped by the growth and age of individuals in the school and community (Petrovici, Dobrescu, 2014). Interpersonal communication occurs when people interact with each other. Every relationship is an exchange in which at least two people must participate, and during the interaction of people with each other, a social lifestyle is formed (Dehestsni, Ebrahimi, Aboohashemi Moghaddam, 2020). Another important dimension in academic achievement is academic adaptation (Sharifi rigi, 2018). Academic adaptation refers to the ability of learners to adapt to the conditions and requirements of education and the plans set by the school and the university as a social institution (Tamanei far, Moradi, 2015). Admission to university and transfer from high school to university is a big and major change in the lives of many young people. Going to university is an opportunity to learn more about mental development (Faridland., Ridd., Shapak., Keribi, 2007). But at the same time, it is a source of stress for some people and causes inconsistent reactions in them. Therefore, considering the above and considering the role of academic adjustment and the type of relationship between students and family in motivation for academic achievement and success in future life, the present study seeks to answer the question that what the appropriate structural model in relation to family communication patterns and achievement motivation by emphasizing the mediating role of academic adjustment of high school girls is.

Theoretical framework

Harrison et al. (2007) believe that a good and successful relationship between teacher and student improves and increases academic adjustment. Each student in the process of social development, in order to develop and flourish their talents and adapt to the environment and entourage, need to acquire communication skills that in the process of socialization, begins with the family. Shudrichi (1991) named the following items; conceptual orientation because of the importance of expressing ideas, dialogue orientation and social orientation because of following others to conformity orientation.

Aboutalebi (2021) in an article examined the effect of academic enthusiasm and academic seriousness on the academic achievement of female elementary school students in the 7th district of Karaj and came to the conclusion that academic seriousness leads to academic self-fulfillment (Aboutalebi, 2021).. Kordloo and Behrangi (2020) in a study entitled "The size of the effect of the intellectual scaffolding of education management In the application of new educational technologies on academic motivation and achievement in science course in fifth grade elementary school female students" conducted on 297 fifth grade female elementary school students in districts 1 and 2 of Tehran, showed that the teaching model of education management based on rational scaffolding is effective in increasing motivation and academic achievement of science courses (Kordloo, Behrangi, 2020). Talebi Khansari (2020) in a study examined the relationship between classroom management practices and communication skills with the academic achievement motivation of elementary school students in Chabaksar and concluded that teachers can use effective classroom management styles and communication skills to increase students' motivation for academic achievement and prevent burnout and academic failure (Talebi Khansari, 2020).

Methodology

The present study is a methodological description of correlation. The statistical population of this study consisted of 2613 students of girls'

secondary schools in Qazvin. Due to the large size of the statistical population, three schools were randomly selected and one class was selected from each school, which includes the seventh, eighth and ninth grade. A total of 9 classrooms were selected with a student population of 270. The sampling method was cluster random. Ritchie and Fitzpatrick (1990) communication patterns questionnaire was used for collecting data related to students' communication patterns variable, Sinha and Singh (1993) academic adjustment questionnaire for academic adjustment variable, Hermans Progress Motivation questionnaire (1970) for progress motivation variable.

Discussion and Results

To model the final structural equations, the mediating role of academic adjustment in the relationship between family communication patterns and achievement motivation in students has been used. In order to investigate the mediating effect of academic adjustment in the hypothesis under discussion, the direct effect of the two structures with the indirect effect in the case of involving the mediating variable should be considered so that if the effect increases, the mediating effect can be considered acceptable. In the present hypothesis, the effect is equal to 0.59. Provided that there is a mediating variable, the indirect effect is:

$$0/79 \times 0/88 = 0/695$$

Due to the fact that the effect of direct path is less than that of indirect path, so the existence of mediator variable increases the effect and the role of mediator in the present hypothesis is confirmed.

Conclusion

The main hypothesis assesses the mediating role of academic adjustment in the relationship between family communication patterns and achievement motivation in students. In the present hypothesis, the direct effect is equal to 0.59. Due to the fact that the direct path effect is less than the indirect paths, therefore, the existence of an educationally consistent mediating variable increases the effect and the mediating role

in the present hypothesis is confirmed. This result is consistent with the research findings (Aboutalebi, 2021; Kordloo, Behrangi, 2020; Talebi, ۲۰۲۰□ Bahadori Khosroshahi, Haibi Kelibar, 2017; Gaston, 2016; Westerman, 2019). Explaining this result, it can be said that no institution in human life is as effective in the development of human personality and identity as the family. This institution plays an important role in the health, growth and development of family members. The family can create an environment for its members in which they can grow up and shape specific behavioral patterns and attitudes, and it can also provide an opportunity for people who interact with each other to become cognizant. Studies show that family communication problems are a major source of interpersonal issues. Significant cultural-socio-economic developments have led to less communication between children and their parents in recent years in comparison with two decades ago. Lack of verbal and non-verbal communication between parents and children can be a serious obstacle and an important deterrent to the normal development of children's psychological behaviors. Adaptability is one of the most important psychological phenomena that plays a decisive role in individual and social life.

Keywords: Academic adaptation, achievement motivation, family communication patterns, female students.

ارائه مدل ساختاری از تحلیل رابطه الگوهای ارتباطی خانواده با انگیزه پیشرفت با تأکید بر نقش میانجی سازگاری تحصیلی دانش آموزان

لیلا طالبی خانسری^۱

چکیده

هدف تحقیق حاضر، ارائه مدل ساختاری از تحلیل رابطه الگوهای ارتباطی خانواده با انگیزه پیشرفت با تأکید بر نقش میانجی سازگاری تحصیلی دانش آموزان مدارس دخترانه متوسطه اول قزوین بوده است. روش تحقیق به لحاظ ماهیت، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری تحقیق را دانش آموزان مدارس دخترانه دوره متوسطه قزوین به تعداد ۲۶۱۳ نفر تشکیل می‌دهند. حجم نمونه تحقیق با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ۲۷۰ نفر به دست آمد. جهت گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های الگوهای ارتباطی ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰)، انگیزش پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰) و سازگاری تحصیلی سینها و سینگ (۱۹۹۳) استفاده گردید که روایی آن‌ها توسط صاحب‌نظران دانشگاهی و پایایی آن‌ها نیز از طریق آزمون ضریب آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت. به منظور تحلیل داده‌ها از تکنیک معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار آماری Lisrel و نیز نرم‌افزار آماری Spss استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که الگوهای ارتباطی خانواده دارای رابطه مستقیم و غیرمستقیم با انگیزه پیشرفت دانش آموزان داشته و سازگاری تحصیلی در این ارتباط نقش میانجی داشته است.

واژه‌های کلیدی: سازگار تحصیلی، انگیزه پیشرفت، الگوهای ارتباطی خانواده، دانش آموزان دختر.

۱. کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی تنکابن، ایران
leilatalebikhansari@gmail.com

مقدمه

موفقیت و کارایی نظام‌های آموزشی به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره‌های تحصیلی بستگی دارد (Talebi Khansari, 2020). پیشرفت و افت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از ملاک‌های کارایی نظام آموزشی است و کشف و مطالعه متغیرهای تأثیرگذار بر این متغیرها، به شناخت بهتر و پیش‌بینی عوامل مؤثر در مدرسه می‌انجامد. بنابراین بررسی متغیرهایی که با پیشرفت تحصیلی در دروس مختلف رابطه دارد یکی از موضوعات اساسی پژوهش در نظام آموزش و پرورش است (Aboutalebi, 2021).

موفقیت و پیشرفت تحصیلی در هر جامعه نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است؛ بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد (Mirarab, Azizi Shomami, & Grayli, 2019). پیشرفت و موفقیت تحصیلی با عواملی مانند انگیزش و پردازش شناختی رابطه دارد (Tavakoli, Hasanzadeh, & Emadian, 2020). انگیزش پیشرفت، تمایل به تلاش جهت دست‌یابی به موفقیت و اثرات مثبت مرتبط با آن و اجتناب از شکست و اثرات منفی با آن را منعکس می‌کند (Arakeri, Sunagar, 2017) افرادی که دارای انگیزه پیشرفت بالایی هستند، در تکالیفی که درجه دشواری بالاتری دارد، موفق می‌شوند و برای دست‌یابی به موفقیت تلاش بسیاری می‌کنند (Narasimhan, 2018) عدم انگیزش در انجام یک تکلیف می‌تواند کسب نتایج را دچار مشکل نماید (Shekhar, Kumar, 2016). به نظر می‌رسد یکی از عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، مهارت‌های ارتباطی باشد؛ به طوری که هریسون و همکاران

(۲۰۰۷) معتقدند ارتباط خوب و موفق بین معلم و دانش آموز سبب بهبود و افزایش سازگاری تحصیلی می‌شود. هر یک از دانش آموزان در فرایند رشد اجتماعی خویش، برای پیشرفت و شکوفاسازی استعدادهای خود و سازگاری مطلوب با محیط و اطرافیان، نیازمند کسب مهارت‌های ارتباطی هستند که در فرایند اجتماعی شدن، از خانواده آغاز می‌شود و به فراخور رشد و سن افراد، در مدرسه و اجتماع شکل می‌گیرد (Petrovici, Dobrescu, 2014). برقراری ارتباط میان فردی، زمانی صورت می‌گیرد که افراد با هم تعامل داشته باشند. هر ارتباط یک تبادل است و حداقل دو نفر باید در آن شرکت داشته باشند و در جریان تعامل افراد با یکدیگر، شیوه زندگی اجتماعی (Dehestsni, Ebrahimi, Aboohashemi Moghaddam, 2020) شکل می‌گیرد. مهارت‌های ارتباطی به منزله آن دسته از مهارت‌هایی هستند که به واسطه آن‌ها افراد می‌توانند درگیر تعامل‌های بین فردی و فرایند ارتباط شوند؛ فرایندی که افراد در طی آن، اطلاعات، افکار و احساسات خود را از طریق مبادله کلامی و غیرکلامی با یکدیگر در میان می‌گذارند (Haddadi, Ebrahimi, 2020) مهارت‌های ارتباطی کارآمد نقش مهمی در موفقیت‌های تحصیلی دانش آموزان دارد (Bahadorikhosroshahi, Habibi Kaleybar, 2017). و موجب بهبود آموزش و یادگیری و افزایش انگیزش دانش آموزان نسبت به یادگیری و تحصیل می‌شود.

پیدایش انگیزه پیشرفت در افراد به شیوه‌های تربیتی والدین آن‌ها بستگی دارد. افراد دارای نیاز پیشرفت، در محیط‌هایی پرورش می‌یابند که از آنان انتظار کفایت و لیاقت می‌رود و در سنین پایین به آن‌ها استقلال داده می‌شود و اقتدارگرایی پدری اندکی وجود دارد و عاری از سلطه‌گری مادری هستند. مفهوم الگوی ارتباطی خانواده یا طرح‌واره‌های ارتباط خانواده، ساختار علمی از دنیای ظاهری خانواده است که بر اساس کیفیت ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و محتوای ارتباط، نوع، کار و فعالیت و فضای ارتباطات و تعاملات در درون خانواده تعریف می‌شود (Koerner, Fitspatrik, 2012) بر این اساس مک لئود و چفی (۱۹۸۲) به دو شیوه رسیدن به واقعیت مشترک در بین اعضای خانواده اشاره می‌کنند. جهت‌گیری مفهومی که

در این شیوه مورد بحث قرار دادن باورها و مفاهیم، مبنای عملکرد اعضای خانواده است و جهت گیری اجتماعی که در این شیوه، رو آوردن به والدین برای راهنمایی گرفتن، محور عمل است. ویژگی جهت گیری مفهومی، بیان راحت عقاید و درگیری فعالانه در بحث است، درحالی که مشخصه جهت گیری اجتماعی، تلاش برای حفظ و نگهداری روابط همگون والد فرزندی است (Koerner, Macki, 2010). ریچی (۱۹۹۱) جهت گیری مفهومی را به دلیل اهمیت دادن به بیان عقاید، جهت گیری گفت و شنود و جهت گیری اجتماعی را به دلیل پیروی از دیگران به جهت گیری هم‌نواپی نام گذاری کرد. ما هر روزه با افرادی سروکار داریم که از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی و روانی باهم تفاوت‌های زیادی دارند. برای اینکه بتوان با افراد ارتباط مثبتی برقرار کرد باید با خصوصیات شخصیتی، اهداف و انگیزه‌های آنان آشنایی داشت. در یک محیط آموزشی باید تعامل اثربخشی میان معلمان و دانش آموزان برقرار باشد و همچنین کسان دیگری که با آنها در ارتباط هستند، به خصوص والدین آنها باید از علایق و انگیزه‌های آنان مطلع باشند. آشنا بودن با شرایط و وضعیت دانش آموزان و نیازهای آنان در محیط‌های مختلف آموزشی می‌تواند به برنامه‌ریزی درست‌تر و ایجاد امکانات مناسب‌تر برای دانش آموزان منجر شود، زیرا داشتن هر نوع انگیزه و خصوصیت شخصیتی نوعی از برنامه‌ریزی را طلب می‌کند. دوران تحصیل در مدرسه برای بعضی دانش آموزان می‌تواند استرس‌زا باشد (Perry, 2011).

یکی دیگر از ابعاد مهم در پیشرفت تحصیلی، سازگاری تحصیلی است (Sharifi rigi, ۲۰۱۸). سازگاری تحصیلی ناظر به توانمندی فراگیران در انطباق با شرایط و الزامات تحصیل و نقش‌هایی است که مدرسه و دانشگاه به‌منزله نهاد اجتماعی فراروی آنها قرار می‌دهد (Tamanei far, Moradi, 2015). پذیرفته شدن در دانشگاه و انتقال از دوره دبیرستان به دانشگاه برای بسیاری از جوانان تغییر بزرگ و عمده در زندگی آنان محسوب می‌شود. ورود به دانشگاه فرصتی برای یادگیری بیشتر رشد روانی است (Faridland., Ridd., Shapak., Keribi, ۲۰۰۷). اما درعین حال برای عده‌ای منبع استرس و موجب بروز واکنش‌های ناسازگارانه در آنان

می‌شود. به دلیل اهمیت سازگاری تحصیلی در پیشرفت تحصیلی، مطالعات زیادی درباره رابطه سازگاری تحصیلی با سایر متغیرهای روان‌شناسی انجام شده است. برخی پژوهش‌ها مزایا و رابطه ذهن آگاهی بر ناسازگاری تحصیلی را نشان داده‌اند؛ از جمله مطالعه متلر، کارسلی، جولی و هیس (۲۰۱۷) نیز نشان دادند ذهن آگاهی به‌طور چشمگیری با تمامی حوزه‌های سازگاری (تحصیلی، اجتماعی، فردی و عاطفی) رابطه دارد (Porparizi, 2019). لذا با توجه به مطالب فوق و با توجه به نقش سازگاری تحصیلی و نوع روابط بین دانش‌آموزان و خانواده در انگیزش برای پیشرفت و موفقیت تحصیلی و پیشرفت در زندگی آینده، پژوهش حاضر در صدد پاسخ به این سؤال که مدل ساختاری مناسب در رابطه الگوهای ارتباطی خانواده با انگیزه پیشرفت با تأکید بر نقش میانجی سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان مدارس دخترانه متوسطه چه است؟ خواهد پرداخت.

پیشینه پژوهش

ابوطالبی (۲۰۲۱) در مقاله‌ای به بررسی تأثیر اشتیاق تحصیلی و جدیت تحصیلی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی منطقه ۷ شهر کرج پرداخت و به این نتیجه دست‌یافت که جدیت تحصیلی موجب خودشکوفایی تحصیلی می‌شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت اشتیاق تحصیلی به‌عنوان یک رویکرد نوین انگیزش‌درونی به معنی رفتارهای مثبت در کلاس و اشتیاق در انجام تکالیف مدرسه که دربرگیرنده سه جنبه در دانش‌آموزان است: شور و شغف، از خود بیخود شدن و جذب شدن. این سه مفهوم به‌صورت پافشاری و حالت هیجانی- انگیزشی مثبت در مورد کارهای مدرسه در فراگیران نمود پیدا می‌کند (Aboutalebi, 2021).

کردلو و بهرنگی (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای با عنوان «اندازه اثر داربست عقلی مدیریت آموزش در کاربرد تکنولوژی‌های نوین آموزشی بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی در درس علوم دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی» که بر روی ۲۹۷ دانش‌آموز دختر پایه پنجم ابتدایی در

منطقه ۱ و ۲ شهر تهران انجام شد، نشان دادند الگوی تدریس مدیریت آموزش بر اساس داربست عقلی در افزایش انگیزش و پیشرفت تحصیلی درس علوم مؤثر است (Kordloo, Behrangi, 2020).

طالبی خانسری (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی رابطه بین شیوه‌های مدیریت کلاس و مهارت‌های ارتباطی با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر چابکسر پرداخت و به این نتیجه دست یافت که معلمان می‌توانند از سبک‌های کلاس‌داری مؤثر و مهارت‌های ارتباطی در جهت افزایش انگیزه پیشرفت تحصیلی و پیشگیری از فرسودگی و افت تحصیلی دانش‌آموزان سود ببرند (Talebi Khansari, 2020).

پورپاریزی، توحیدی و خضری مقدم (۲۰۱۹) در مقاله‌ای به بررسی تأثیر ذهن‌آگاهی بر پیشرفت تحصیلی و سازگاری تحصیلی: نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که ذهن‌آگاهی به‌طور مستقیم بر پیشرفت تحصیلی اثر ندارد؛ درحالی‌که به‌طور مستقیم بر سازگاری تحصیلی اثر دارد. در کل به این نتیجه رسیدند که خودپنداره به‌منزله میانجی در رابطه بین ذهن‌آگاهی و پیشرفت تحصیلی نقشی ندارد؛ ولی در رابطه با ذهن‌آگاهی و سازگاری تحصیلی به‌منزله میانجی نقش دارد (Porparizi., Towhidi., Moghadam, ۲۰۱۹).

بهادری خسروشاهی و حبیبی کلپیر (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای با عنوان «تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر انگیزش تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه» که بر روی ۵۲ دانش‌آموز پسر دوره متوسطه مدارس شهر ایلخچی انجام شد نشان دادند آموزش مهارت‌های ارتباطی بر انگیزش تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه تأثیر دارد. در واقع آموزش مهارت‌های ارتباطی باعث افزایش انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و سازگاری تحصیلی شده و میزان بی‌انگیزگی را در دانش‌آموزان کاهش می‌دهد (Bahadori Khosroshahi, Haibi Kelibar, 2017).

عسگری و همکاران (۲۰۱۶)، پژوهشی با عنوان «رابطه الگوهای ارتباطی خانواده و تمایز یافتگی خود با کیفیت زندگی زنان متقاضی طلاق» انجام دادند. این پژوهش توصیفی-همبستگی بود. برای انجام آن از بین مراجعه کنندگان به روش نمونه گیری در دسترس نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر انتخاب شد. نتایج پژوهش نشان داد بین الگوی ارتباطی گفت‌وشنود و تمایز یافتگی با کیفیت زندگی رابطه مستقیم وجود دارد و هر دو متغیر الگوهای ارتباطی خانواده و تمایز یافتگی خود توان پیش‌بینی کیفیت زندگی را دارند (Asgari, et al, 2016).

وسترمن (۲۰۱۹) پژوهشی با عنوان «رابطه محیط خانواده و انگیزش پیشرفت تحصیلی و عملکرد دانش‌آموزان» انجام داد. روش تحقیق توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری دانش‌آموزان ابتدایی استان مرکزی کنیا به تعداد ۱۰۴۰۵۶ نفر بود و تعداد ۳۸۴ نفر دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج نشان داد افرادی که عملکرد خانواده نقش مهمی در انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد (Westerman, 2015).

گاستون و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان دادند راهبردهای سوادآموزی انگیزه و اشتیاق استراتژی مفیدی برای بهبود پیشرفت تحصیلی به شمار می‌روند (Gaston, 2016).

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ روش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق را دانش‌آموزان مدارس دخترانه دوره متوسطه اول قزوین به تعداد ۲۶۱۳ نفر تشکیل دادند. با توجه به حجم بالای جامعه آماری، به‌طور تصادفی سه مدرسه انتخاب و از هر مدرسه که خود شامل کلاس‌های پایه هفتم، هشتم و نهم می‌باشند یک کلاس انتخاب شدند. جمعاً تعداد ۹ کلاس درس انتخاب شد که حجم دانش‌آموزان آن‌ها ۲۷۰ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بوده است.

جهت گردآوری داده‌های مربوط به متغیر الگوهای ارتباطی دانش‌آموزان از پرسش‌نامه الگوهای ارتباطی ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰) استفاده شده است که در ۱۶ گویه و در قالب دو بعد جهت‌گیری گفت‌و شنود (۱-۶) و جهت‌گیری هم‌نوایی (۷-۱۶) و بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً مخالف (۱)، مخالف (۲)، تاحدودی موافق (۳)، موافق (۴) و کاملاً موافق (۵)) تنظیم شده است. اندازه ضریب کیرز-مایر - آلفین برابر با ۰/۸۵۲ بود که حاکی از کفایت نمونه‌گیری محتوایی ماتریس همبستگی اطلاعات است.

جهت گردآوری داده‌های مربوط به متغیر سازگاری تحصیلی از پرسش‌نامه سازگاری تحصیلی توسط سینها و سینگ (۱۹۹۳) استفاده شده است که دارای ۱۴ گویه و در قالب سه بعد سازگاری هیجانی (۱-۵)، سازگاری اجتماعی (۶-۹) و سازگاری آموزشی (۱۰-۱۴) است. ضریب پایایی توسط سازندگان اصلی آزمون از طریق دونیمه کردن، برای سازگاری کل، سازگاری هیجانی، سازگاری اجتماعی و سازگاری آموزشی به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۸۱، ۰/۷۶ و ۰/۸۵ به دست آمد.

جهت گردآوری داده‌های مربوط به متغیر انگیزش پیشرفت از پرسش‌نامه انگیزش پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰) استفاده گردیده که در ۴۱ گویه و در قالب نه بعد بالا بودن سطح آرزو (۱-۴)، داشتن پشتکار (۵-۸)، اعتماد به نفس (۹-۱۴)، ادراک پویا از زمان (۱۵-۱۷)، فرصت‌جویی (۱۸-۲۴)، سخت‌کوشی (۲۵-۲۷)، توجه به شایستگی در انتخاب دوست (۲۸-۳۱)، جو کلاس (۳۲-۳۶) و امیدواری (۳۷-۴۱) و بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً مخالف (۱)، مخالف (۲)، تاحدودی موافق (۳)، موافق (۴) و کاملاً موافق (۵)) تنظیم شده است.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از آزمون فرضیه‌های تحقیق، ابتدا از آزمون کولموگروف اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها و معادلات ساختاری به منظور بررسی میزان رابطه متغیرهای مستقل و میانجی با متغیر وابسته با استفاده از نرم‌افزار آماری LISREL8 استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

مشخصه‌های آمار توصیفی متغیرهای الگوهای ارتباطی، سازگاری تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

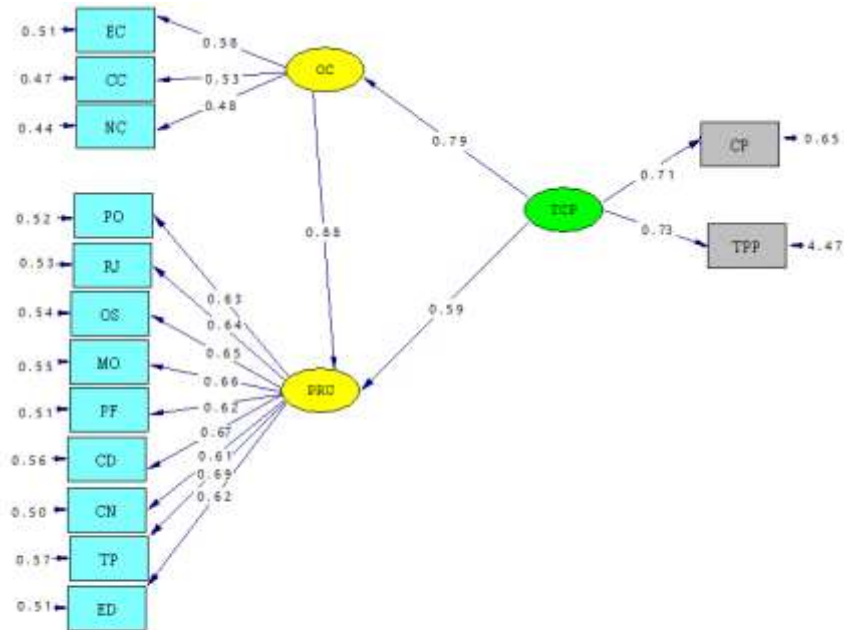
جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشدگی
جهت‌گیری گفت‌و شنود	۳/۹۳	۰/۶۹	۰/۴۷۹	-۰/۸۰۲	۱/۷۱۵
جهت‌گیری همنوایی	۳/۶۶	۰/۷۱	۰/۵۰۷	-۰/۳۳۱	۰/۳۵۱
الگوهای ارتباطی خانواده	۳/۸۵	۰/۶۹	۰/۴۷۹	-۰/۷۳۰	۰/۶۱۴
اعتماد تحصیلی	۴/۱۴	۰/۶۰	۰/۳۵۹	-۰/۵۰۴	-۰/۳۶۹
تلاش تحصیلی	۴/۱۳	۰/۵۷	۰/۳۲۱	-۰/۲۵۵	-۰/۴۳۰
عملکرد تحصیلی	۳/۵۳	۰/۸۹	۰/۷۹۲	-۰/۳۶۷	-۰/۲۷۰
سازگاری تحصیلی	۳/۸۳	۰/۴۸	۰/۲۲۸	-۰/۰۹۴	۰/۰۸۴
بالا بودن آرزو	۳/۶۵	۰/۱۵	۰/۴۱۷	-۰/۵۴۴	-۰/۴۰۵
پشتکار	۳/۴۹	۰/۶۲	۰/۳۸۸	-۰/۱۳۰	-۰/۳۵۴
اعتماد به نفس	۳/۸۱	۰/۳۲	۰/۱۳۶	-۰/۰۷۰	-۰/۳۷۱
ادراک زمان	۳/۸۴	۰/۶۶	۰/۴۳۶	-۱/۳۲۵	۰/۸۳۲
فرصت‌جویی	۳/۸۶	۰/۷۰	۰/۴۵۹	-۱/۱۸۵	۰/۳۲۲
سخت‌کوشی	۳/۹۴	۰/۶۸	۰/۴۰۰	-۱/۴۹۶	۰/۸۶۳
توجه به انتخاب دوست	۳/۸۸	۰/۵۹	۰/۳۴۰	-۱/۶۴۵	۰/۶۳۱
جو کلاس	۴/۰۸	۰/۶۳	۰/۶۳۰	-۱/۶۴	۰/۷۶۴
امیدواری	۴/۱۹	۰/۶۳	۰/۵۲۰	-۲/۹۰۶	۰/۳۳۸
انگیزش پیشرفت	۴/۱۵	۰/۵۰	۰/۵۰	-۲/۹۹۴	۰/۳۵۳

جدول (۱) نشان می‌دهد میانگین تمامی مؤلفه‌ها بالاتر از عدد ۳ است و از آنجایی که در طیف ۵ گزینه‌ای که انتخاب شده میانگین بالاتر از ۳ نشان‌دهنده موافق بودن وضعیت آن متغیر

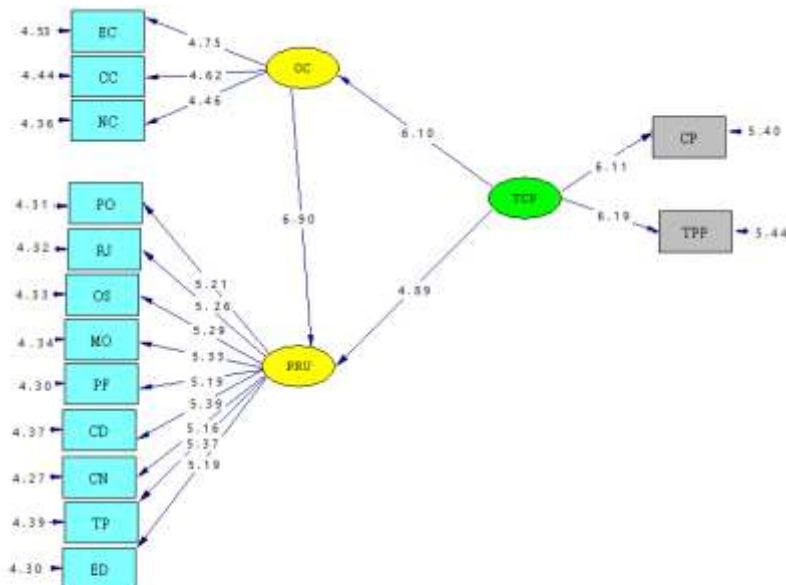
در جامعه آماری فوق است از این رو این عامل نشان دهنده موافق بودن پاسخ دهندگان با این مؤلفه است.

مدل معادلات ساختاری نهایی برای سنجش نقش میانجی سازگاری تحصیلی در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان استفاده شده است. مدل فرضیه اصلی در اشکال (۱) و (۲) ارائه شده است. این مدل با اقتباس از برون داد نرم افزار لیزرل ترسیم شده است.

Chi-Square=2471.06, df=943, P-value=0.00000, RMSEA=0.036

شکل ۱. نتایج تائید مدل معادلات ساختاری فرضیات تحقیق

$\chi^2=2471.06$, $df=943$, $P\text{-value}=0.00000$, $RMSEA=0.036$

شکل ۲. آماره t-value نتایج تائید مدل معادلات ساختاری فرضیات تحقیق

نیکویی برازش مدل

از آنجاکه شاخص ریشه میانگین مجذورات تقریب برابر ۰,۰۳۶ مدل از برازندگی خوبی برخوردار است. سایر شاخص‌های نیکویی برازش نیز در بازه مورد قبول قرار گرفته‌اند که در جدول (۴-۸) آمده است.

$$\frac{\chi^2}{df} = \frac{2471.06}{943} = 2.62$$

جدول ۲. شاخص‌های نیکویی برازش مدل ساختاری فرضیات تحقیق

IFI	NNFI	NFI	AGFI	GFI	RMSEA	شاخص برازندگی
۰-۱	>۰,۹	>۰,۹	>۰,۹	>۰,۹	<۰,۱	مقادیر قابل قبول
۰,۹۱	۰,۹۲	۰,۹۳	۰,۹۴	۰,۹۵	۰,۰۳۶	مقادیر محاسبه شده

فرضیه اصلی: سازگاری تحصیلی در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان نقش میانجی دارد.

به منظور بررسی اثر میانجی سازگاری تحصیلی در فرضیه مورد بحث، بایستی اثر مستقیم دو سازه را با اثر غیرمستقیم در حالت دخیل ساختن متغیر میانجی مورد بررسی قرار داد تا در صورت افزایش اثر بتوان اثر میانجی را قابل قبول دانست. در فرضیه حاضر اثر برابر ۰/۵۹ است. اثر غیرمستقیم در صورت وجود متغیر میانجی عبارت است از:

$$۰/۷۹ \times ۰/۸۸ = ۰/۶۹۵$$

با توجه به کمتر بودن اثر مسیر مستقیم از مسیر غیرمستقیم بنابراین وجود متغیر میانجی تأثیر را افزایش می دهد و نقش میانجی در فرضیه حاضر مورد تأیید واقع می شود.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی به سنجش نقش میانجی سازگاری تحصیلی در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان پرداخته است. در فرضیه حاضر اثر مستقیم برابر ۰/۵۹ است. با توجه به کمتر بودن اثر مسیر مستقیم از مسیرهای غیرمستقیم بنابراین وجود متغیر میانجی سازگار تحصیلی تأثیر را افزایش می دهد و نقش میانجی در فرضیه حاضر مورد تأیید واقع می شود. این نتیجه با یافته های پژوهش (Aboutalebi, 2021; Kordloo, Behrangi, 2020; Talebi, 2020; Bahadori Khosroshahi, Haibi Kelibar, 2017; Gaston, 2016; Westerman, 2019) همسو است. در تبیین این نتیجه می توان گفت که در زندگی انسان هیچ نهادی به اندازه خانواده در پرورش و تکوین شخصیت و هویت آدمی مؤثر نیست. این نهاد نقش مهمی را در سلامت، رشد و پیشرفت اعضای خانواده ایفا می کند. خانواده می تواند محیطی را برای اعضای خود ایجاد کند که در آن بتوانند پرورش یافته و به شکل دهی الگوهای رفتاری خاص و نگرش های مختلف بپردازند، همچنین می تواند موقعیتی را برای آگاه شدن افرادی که در ارتباط متقابل با یکدیگر عمل می کنند، فراهم آورد. مطالعات نشان می دهد که مشکلات

ارتباطی خانواده‌ها، منشاء اصلی مسائل بین فردی است. بروز تحولات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی چشم گیر موجب شده است که در سال‌های اخیر ارتباطات کمتری بین فرزندان و والدینشان نسبت به دو دهه قبل برقرار شود. عدم برقراری تماس‌های کلامی و غیرکلامی بین والدین و فرزندان، خود می‌تواند مانع جدی و عامل بازدارنده مهمی برای رشد بهنجاری در رفتارهای روان‌شناختی فرزندان باشد، از میان مهم‌ترین پدیده‌های روان‌شناختی که نقش تعیین‌کننده‌ای در زندگی فردی و اجتماعی فرد دارد، سازگاری است. بر اساس نتایج پیشنهاد می‌گردد:

۱. معلمان به‌طور کلی نسبت به همه دانش‌آموزان خود، دید مثبتی در مورد توانایی‌های آنان برای یادگیری داشته باشند و همچنین این دید را در دانش‌آموزان نیز به وجود آورند و تکالیفی به آن‌ها واگذار کنند که در عین راهنمایی آن‌ها، در نهایت خودشان بتوانند آن تمرین را انجام دهند.

۲. به معلمان پیشنهاد می‌شود عواملی که موجبات سازگاری بهتر دانش‌آموزان را به وجود می‌آورد را شناسایی و آن‌ها را در کلاس درس و محیط مدرسه پایه‌ریزی نماید. ابزارهای تفریحی و زمان‌بندی کلاس درس و نحوه تعامل معلم-شاگرد از این قبیل است.

۳. پیشنهاد می‌شود به‌طور پیوسته کلاس را به گونه‌ای سازمان‌دهی نمود که در آن به‌جای رقابت، تأکید بر نمره و برتری بر دیگران، بر یادگیری معنادار و تسلط بر مفاهیم درسی، تأکید شود.

۴. مسئولین مدارس و معلمان باید تلاش کنند محیط مدرسه را در جوی آرام و به‌دوراز هرگونه هیاهو و تنش نگه‌داشته و با عوامل تنش‌زا که برای تحصیل و انگیزش دانش‌آموزان مضر است برخورد جدی نمایند.

۵. با توجه به این که ما در کشوری جمع‌گرا زندگی می‌کنیم، از والدین، روانشناسان و مسئولان و معلمان دلسوز مدارس انتظار می‌رود مهارت‌های هوش هیجانی و ارتباطی مانند

توانایی ابراز وجود، قاطعیت، همدلی، خودکارآمدی، چگونگی برقراری ارتباط مثبت و صحیح با دیگران را به عنوان مهارت‌های اساسی زندگی به دانش‌آموزان آموزش دهند، چرا که هر چه این مهارت‌ها در آن‌ها افزایش یابد، به همان میزان به افزایش و حفظ سلامتی جسمانی و روانی و بهبود روابط اجتماعی و روحیه در آن‌ها منجر می‌شود، خودکارآمدی و ادراک آن‌ها از خود و توانمندی‌های خود بهبود و افزایش می‌یابد و در نتیجه انگیزه و علاقه بیشتری به موفقیت و پیشرفت دارند.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به این موارد اشاره کرد که محقق حین اجرای پژوهش حاضر دریافت که متغیرهای دیگری (همچون استرس تحصیلی، سرمایه هیجانی و اشتیاق تحصیلی) نیز بر انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان مؤثر است، لکن در پژوهش حاضر ثابت فرض شده است. در مورد محدودیت دیگر این پژوهش می‌توان گفت که به دلیل شیوع بیماری کرونا، دسترسی به نمونه آماری با دشواری مواجه بود و زمان زیادی صرف جمع‌آوری اطلاعات و اجرای پرسش‌نامه‌های پژوهش شد.

Reference

- Aboutalebi, H. (2021). The effect of academic motivation and academic seriousness on the academic achievement of female primary school students in District 7 of Karaj. *Management and Educational Perspective*, 2(4), PP:119-134. doi: 10.22034/jmep.2021.267311.1047. (In Persian).
- Asgari S, Rashidi A R, Naghshineh T, Sharifi S. The relationship between Family Communication Patterns and differentiation of self with quality of life of women applicant divorce. *Rooyesh*. 2015; 4 (2):87-112. (In Persian).
- Arakeri, S., & Sunagar, B. (2017). Locus of control: influence of internality, externality-others, externality-chance among management students. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(2), 155-162.
- Bahadorikhosroshahi, J., Habibi Kaleybar, R. (2017). The Effectiveness of Communication Skills Training on Academic Motivation and Academic Adjustment of High School Students. *Journal of Instruction and Evaluation*, 10(39), PP:151-173. (In Persian).
- Dehestsni, M., Ebrahimi, M., Aboohashemi Moghaddam, S. Z. (2020). The prediction of interpersonal communication skills of students based on their emotional maturity and social anxiety, *Social Psychology Research*, 9(36), PP: 115-128. (In Persian).
- Gaston, A., Martinez, J., & Martin, E. P. (2016). Embedding literacy strategies in social studies for eighth-grade students. *Journal of Social Studies Education Research*, 7(1), 73-95.
- Haddadi, A., & Ebrahimi, M. E. (2020). The Effect of Yalom Group Therapy on Resiliency and Communication Skills in Students, *Health Research Journal*, 5(3), PP:188-198. (In Persian).
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2012). Toward a theory of family communication. *Communication theory*, 13(1), 71-91.
- Koerner, A. F., & Maki, L. (2010). Family communication patterns & social support in families of origin & adult children subsequent

- intimate relationships. In International association for relationship research conference (pp. 33-5).
- Kordloo, A., Behrang, M. (2020). The effect of intellectual scaffolding on educational management in the application of new educational technologies on academic motivation and academic achievement in science courses for female students in the fifth grade of elementary school. *Management and Educational Perspective*, 2(1), PP:19-33. doi: 10.22034/jmep.2020.231073.1012. (In Persian).
- Mirarab, R., Azizi Shomami, M., & Grayli, F. (2019). Study of relationship between classroom management knowledge and emotional fatigue with the moderating role of creativity, *Research in Teaching*, 7(3), PP:226-244. (In Persian).
- Narasimhan, P. (2018). Self-Concept and Achievement Motivation as a Predictor of Academic Stress among High school students of ICSE Board, Chennai. *Indian Journal of Psychological Science*, 10(1), PP: 77-86.
- Perry, R. P., Hladkyj, S., Pekrun, R. H., & Pelletier, S. T. (2011). Academic control and action control in the achievement of college students: A longitudinal field study. *Journal of educational psychology*, 92(4), 776.
- Petrovici, A., & Dobrescu, T. (2014). The role of emotional intelligence in building interpersonal communication skills. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, PP: 1405-1410.
- Shekhar, C., & Kumar, R. (2016). Gender differences in achievement motivation, self-efficacy academic stress and academic achievement of secondary school students. *J. Appl. Soc. Sci*, 3(5&6), PP:117-124.
- Talebi Khansari, L. (2020). Relationship between classroom management practices and communication skills with academic achievement motivation of primary school students in Chabaksar. *Management and Educational Perspective*, 2(3), PP:113-131. doi: 10.22034/jmep.2020.243991.1030. (In Persian).
- Talebi Khansari, L. (2020). Relationship between classroom management practices and communication skills with academic achievement motivation of primary school students in Chabaksar. *Management*

- and Educational Perspective*, 2(3), PP:113-131. <https://dx.doi.org/10.22034/jmep.2020.243991.1030>. (In Persian)
- Tavakoli, N., Hasanzadeh, R., & Emadian, S. O. (2020). Investigating the mediating role of information processing styles between achievement motivation and perceived academic stress in nursing students, *Research IN Medical Education*, 12(2), PP: 61-70. URL: <http://rme.gums.ac.ir/article-1-963-en.html>. (In Persian).
- Westerman, J. (2020). Motives matter: Intrinsic motivation in work learning and labor market performance (Doctoral dissertation, Department of Sociology, Stockholm University).
- Porparizi, M., Towhidi, A., Khezri Moghadam, N. (2019). The Effect of Mindfulness on Academic Achievement, and Academic Adjustment: The Mediation Role of Academic Self-concept, *Positive Psychology Research*, Vol. 4, No. 3, PP: 29-33. (In Persian).
- Sharifi, A., Mehrabizade Honarmand, M., Rahimi, M., Beshlideh, K., Amini, Z. (2018). The Role of Emotional Maturity, Ego-Resiliency and Spiritual Intelligence in Prediction of Adjustment to College with Control of Cognitive Flexibility on Boy Students. *Positive Psychology Research*, 4(3), 1-12. doi: 10.22108/ppls.2018.107494.1265
- Tamannaifar M. R., Gandomi Z.. (2011). Correlation between achievement motivation and academic achievement in university students. *Educ Strategy Med Sci*. 4 (1):15-19 URL: <http://edcbmj.ir/article-1-104-fa.html>
- Friedlander, L. J., Reid, G. J., Shupak, N., & Cribbie, R. (2007). Social support, self-esteem, and stress as predictors of adjustment to university among first-year undergraduates. *Journal of College Student Development*, 48(3), 259-274.
- Mettler, J., Carsley, D., Joly, M., & Heath, N. L. (2017). Dispositional mindfulness and adjustment to university. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*, 1-15.